

Jaarverslag

Stichting Marke Gorsselse Heide

2012 en 2013

1. Inleiding

In de jaren 2012 en 2013 zijn de voorbereidingen voor de uitvoering van het Natuurherstelplan voor de Gorsselse Heide voortgezet. Veel inspanningen waren gericht op het verkrijgen de provinciale subsidie die onontbeerlijk is voor een professionele uitvoering van de plannen. Dat heeft half juli tot een toezegging geleid, die daarna nog moest worden uitgevoerd. (2014).

Intussen zijn de activiteiten van de vrijwilligers (de Natuurwerkgroep, de gidsen en de verschillende werkgroepen) gewoon voortgezet.

In dit verslag wordt aangegeven wat de visie is van de stichting en hoe de organisatie is ingericht om die visie te realiseren en welke activiteiten zijn ondernomen om de realisatie van het Natuurherstelplan dichterbij te brengen en het beheer van het gebied intussen wordt gevoerd.

2. Visie

De visie van de stichting is ongewijzigd: het herstellen van het gebied conform het Natuurherstelplan en het in stand houden door en voor de lokale gemeenschap. Nog steeds is de eigenaar van het terrein, de Stichting IJssellandschap te Deventer, een geweldige steun voor de Stichting Marke Gorsselse Heide. Beide stichtingen zijn in overleg hoe in de toekomst de onderlinge verhoudingen het best kunnen worden vorm gegeven, zodat de lokale betrokkenheid goed tot uitdrukking komt. Het huidige covenant tussen beide stichtingen voldoet niet meer in alle opzichten en onderzocht wordt of een erfpacht regeling die verhoudingen beter weergeeft en de verantwoordelijkheid van de Stichting Marke Gorsselse Heide daarmee helder wordt.

3. Organisatie

De samenstelling van het bestuur is in de afgelopen jaren ongewijzigd gebleven. Het bestuur heeft maandelijks vergaderd. Daarnaast zijn vele formele en informele bijeenkomsten geweest met organisaties en personen die als stakeholders kunnen worden beschouwd.

Voor de uitvoering van het Natuurherstelplan is een projectorganisatie opgezet waarin vertegenwoordigers zitten uit Stichting IJssellandschap, Stichting Marke Gorsselse Heide en de rentmeester/projectleider, alsmede 't Onderholt als projectbureau. In een werkgroep Detaillering Uitvoering zijn specialisten samengebracht uit diverse disciplines, waaronder landschapsontwikkeling, flora en fauna en cultuurhistorie.

4. Overzicht activiteiten

4.1. Overleg met de Overheid

- Na beleidsmaatregelen van de Staatssecretaris (dhr. Bleeker) is deel genomen aan het ambtelijk overleg over de herijking EHS (de Z.G. Manifestpartners). De Gorsselse Heide valt hier niet onder, maar er is bewerkstelligd dat de Heide wordt benoemd als een van de tien “pareltjes” in de provincie. Dat betekent dat zal worden bekeken of daar geld voor kan worden vrijgemaakt.
- Door de rentmeester wordt overleg gevoerd met provinciale ambtenaren over de kosten die zijn begroot voor uitvoering van het Natuurherstelplan.
- De Provincie wil een “businesscase” voor de plannen, conform een “format” van de Provincie. Op basis daarvan zou een budget kunnen worden toegekend waarbinnen wij de uitvoering kunnen regelen. Daarin wordt ook de “nieuwe natuur” van enkele omliggende terreinen meegenomen. De “businesscase” is in oktober 2012 ingediend.
- Begin 2013 wordt duidelijk dat aanvraag gewoon zal worden meegenomen bij de beschikbaarstelling van SKNL gelden. Na verschillende procedures te hebben doorlopen en de begroting te hebben bijgesteld blijft besluitvorming vooralsnog uit, maar de vooruitzichten zijn gunstig.
- Gemeente Lochem heeft een externe projectleider aangesteld om de gebiedsontwikkeling in de omgeving van de Gorsselse heide te onderzoeken. Al

snel blijkt dat het zal gaan over concrete oplossingen voor de Kartbaan en de HAMAC. De Gorsselse Heide wordt vaak als argument gebruikt om private belangen te behartigen. Het standpunt van de Stichting is helder: zij heeft belang bij het vermijden van drukte rondom de heide en structurering van het gebruik van de heide. Het

gemeentelijke proces moet als mislukt worden beschouwd doordat omwonenden en andere, georganiseerde groeperingen niet op een lijn zijn te krijgen. In 2013 heeft een groep omwonenden een eigen visie ontwikkeld die zij zullen trachten te realiseren.

4.2. Overleg met Heidemij over visie “bemarken”.

- Enkele malen overleg gevoerd met dhr. Rozema van Heidemij over het aanscherpen van onze visie op het betrekken van de lokale samenleving bij het uitvoeren van het natuurherstelplan en vooral bij het gebruik en beheer van het gebied na het gereed komen van het plan.

Accent daarbij op het accepteren van ‘invloed vanuit die samenleving’. Dit ‘bemarken’ is een van de pijlers in de visie van de Stichting.

- Met de Heidemij is ook overleg gevoerd over een goede presentatie van de plannen, zowel wat betreft de uitvoering van het Natuurherstelplan als het in beeld brengen van de visie ‘bemarken’. Dat heeft geresulteerd in een professionele presentatie.

4.3. Natuurwerkgroep Gorssel

De Natuurwerkgroep Gorssel, waarin ca. 30 vrijwilligers actief zijn, is nog steeds heel actief betrokken bij het “handmatige” beheer van de heide. In overleg met de Stichting werken zij ongeveer 6 keer per jaar op de heide en begeleiden zij 16 schoolklassen van een middelbare school uit Zutphen bij het kennismaken met en het werken op de heide. Af en toe wordt er ook op de heide gewerkt door speciale groepen, zoals in 2013 met 35 vrijwilligers van het Waterschap Rijn & IJssel.

Natuurwerkgroep januari 2013

4.4. Beheer door begrazing.

In 2012 is doorgedaan met het begrazen van de heide door koeien en schapen.

De "kleine heide" is begraasd door schapen.

Dat kan maar voor enkele weken omdat er niet meer voedsel (gras) beschikbaar is. De te begrazen stukken worden regelmatig verplaatst, zodat sprake kan zijn van drukbegrazing (ca. 5120 graasdagen/jaar op ca. 4 ha. Met 10-20

koeien wordt het hele middenterrein begraasd (extensieve begrazing). De afgezette 5 ha. wordt volgens het principe van drukbegrazing begraasd. 10 koeien op 5 ha.

4.5. Enkele kwantitatieve gegevens

In beide jaren zijn ± 520 uur door de vrijwilligers op de heide gewerkt. Aan de rand van het Luteaven zijn de bomen geveld, evenals de bomen tussen het ven en de brandgang. In 2013 zijn de bomen langs de kleine heide geveld. In totaal zijn er 230 m³ snippers afgevoerd. In ha. uitgedrukt is dat ongeveer 1,2 ha. Ook zijn in het gedeelte met aanwezige heide, dennen en berken getrokken waarmee voorkomen wordt dat de opslag de overhand krijgt. Het dennen trekken betreft ± 2 ha. per jaar. Het schoonhouden van Gagel is de derde taak. Dit betreft vooral het verwijderen van opslag van vuilboom, wilg, krentenboompje en vogelkers.

4.6. Expertgroep

- Er is in 2013 een expertgroep gevormd, bestaande uit specialisten op de gebieden, landschap, vogels, flora en fauna, die adviseren over de detailinrichting van het gebied, met als vertrekpunt het Natuurherstelplan.
- Bovengenoemde groep heeft o.a. een afstudeerproject van een student van Larenstein begeleid op het gebied van beheer van de heide na het herstel.

4.7. Rondleidingen

In 2012 en 2013 zijn ongeveer veel rondleidingen verzorgd voor groepen op de heide. Die rondleidingen zijn zowel geprogrammeerd als op aanvraag. Alle rondleidingen worden door speciaal opgeleide gidsen begeleid. Hieraan hebben 545 mensen deelgenomen in 2012 en 720 in 2013. De wandelingen oogsten veel succes. Deelname aan de rondleidingen is gratis, maar een vrijwillige bijdrage wordt op prijs gesteld. Dat leverde ca. 500 euro op in 2012 en ca. 900 euro in 2013.

12 mei 2012 Excursie Hemelvaartsdag

4.8. Objecten op de heide

De Gorsselse Heide is een natuurgebied en blijft vrij van bouwsels en andere objecten. Een uitzondering is gemaakt voor enkele roestvrij stalen stoeltjes die zijn aangeboden ter nagedachtenis aan een overleden familielid die in leven veel op de heide vertoefde.

4.9. BBL gronden en enkele particuliere gronden.

Het overleg over de toevoeging van ca. 7 ha. omliggende gronden vordert gestaag. Het is de verwachting dat zowel voor de BBL gronden (Provincie) als voor enkele particuliere gronden overeenstemming wordt verkregen over aankoop (BBL door St. IJssellandschap) en functie verandering met bestemming natuur voor de particuliere gronden. Het beheer valt onder verantwoordelijkheid van Stichting Marke Gorsselse Heide.

4.10. Bijenvolken op de heide.

De imkervereniging is actief op de heide met ca. 10 bijenvolken.

4.11. Videogroep Gorssel

De videogroep Gorssel verzorgt video opnames van het gehele proces. Ook nu het Natuurherstelplan

nog niet in uitvoering is zijn er voldoende activiteiten te filmen.

4.11. Brandweer (oefening) op de heide.

In het verleden is gebleken dat het gecontroleerd afbranden van stukken heide bevorderlijk kan zijn voor het ontstaan van nieuwe heide. Er is in overleg een poging gedaan om dit te realiseren. Vooral nog is die poging

(oorzaak: regen) niet geslaagd.

4.12. Toezicht op de heide.

Op de heide wordt toezicht gehouden door een geschoolde vrijwilliger. Die zorgt ervoor dat zorgvuldig met de natuur wordt omgegaan door bezoekers. Dat heeft zonder twijfel een positief effect, alhoewel vooral sommige hondenbezitters weigerachtig blijven om hun dier(en) aangelijnd te houden.

4.13. Samenwerking met boeren uit de omgeving

Bij de uitvoering van het Natuurherstelplan komt veel plagsel vrij, naar verwachting voor ca. 120 ha. De boeren in de omgeving zijn bereid dit plagsel op hun land op te nemen.

4.14. Monitoring flora en fauna ontwikkeling

Er zijn in de afgelopen jaren zogenaamde nulmetingen gedaan voor verschillende soorten planten, paddenstoelen, vogels, nachtvlinders, amfibieën en reptielen. Dat vormt een basis voor de monitoring in de toekomst, als het herstel is voltooid.

4.15. Rabofonds

In 2012 is uit het Rabo Coöperatie fonds een bedrag van 5500 euro ontvangen voor de aanschaf van gereedschap voor de vrijwilligers die op de heide werken.

5. Communicatie

5.1. Informatie en presentatie

- De website van de stichting is aangepast zodat het mogelijk wordt dat deze in eigen beheer kan worden bijgehouden.
- Er zijn voor de verschillende dorpen (Gorssel, Harfsen, Eefde en Almen?) informatie bijeenkomsten georganiseerd waar de stichting zich heeft gepresenteerd met de visie (beschermen en bemerken), ondersteund door het nieuwe presentatiemateriaal dat is ontwikkeld.
- Er zijn veel wandelingen georganiseerd, vaak met een thema, zoals laarzen, dauwtrap, zintuigen, libellen, gentiaanklokjes, nachtvlinders e.d. De wandelingen worden druk bezocht, naar schatting hebben in beide jaren in totaal ca. 1000 mensen deel genomen.

- In beide jaren is in september de traditionele “Markemaaltijd” gehouden, bedoeld voor alle mensen die een bijdrage leveren aan het werk op en voor de heide. De maaltijden vinden plaats op de heide en zijn druk bezocht.
- Regelmatig verschijnen er artikelen in de plaatselijke bladen over de inhoud en de voortgang van het project. De relatie met de pers is goed.

- Enkele projecten op andere plaatsen in Nederland zijn bezocht met het oog op de aanpak elders en speciaal gericht op de financiering van niet gesubsidieerde ontwikkeling.
- Door bestuur en rentmeester zijn veel lezingen gehouden over het plan voor zeer verschillende organisaties en groeperingen.

5.2. Overleg

- In de afgelopen jaren is heel veel overleg gevoerd met overheid en stakeholders. De belangrijkste volgen hierna.
- Het overleg met de overheid is genoemd onder punt 4.1. Dat overleg heeft veelvuldig plaats gevonden, vooral met het oog op de te verkrijgen subsidie (Provincie), met de omgevingsontwikkeling (Gemeente) en de waterbeheersing (Waterschap).

- Met belangengroepen is ook veel overleg geweest. Het betreft hier o.a. de Stichting Vrienden van Gorsselse Heide, de groepering Tegengas, de groepering rondom de HAMAC, De Kartbaan en omwonenden. Dit overleg was meestal informatief van aard (helder maken van onze visie en

beleid), maar soms ook

- onderhandelend. Voor de stichting werd het allengs duidelijker dat zij een eigen, onafhankelijk standpunt moest in nemen, gericht op het belang van herstel van de Gorsselse Heide.
- Met toekomstige gebruikers van het gebied is overleg gevoerd over de aanleg van paden in het terrein, die het gebruik door verschillende groeperingen in goede banen moeten leiden. Het betreft fietsclubs, paardrijdclubs, mountainbikers e.d.
- Met enkele omwonende grondeigenaren veel overleg gevoerd over het brengen van een deel van hun grond onder de bestemming 'natuur'. Uiteindelijk vinden de particuliere eigenaren het ook een goede zaak.
- Met de Stichting IJssellandschap, eigenaar van de Gorsselse Heide, overleg gevoerd Over de stand van zaken en met name ook over de wenselijkheid te komen tot meer helderheid in de onderlinge verhoudingen. Dat zal waarschijnlijk resulteren in een erfpachtovereenkomst, waarbij de verantwoordelijkheid van de Stichting Marke Gorsselse Heide groter en duidelijker wordt. Voor alle stakeholders is die rol daarmee duidelijk. Onderzocht wordt welke fiscale gevolgen dit zal hebben.

6. Financiën.

Begroting	2012	2013
Ontvangsten		
IJsselandschap	10.000	10.000
Giften	50	5482
Opbrengsten	2650	2650
Totaal Ontvangsten	12.700	18.132
Uitgaven		
Bestuur:		
Bestuurskosten	588	421
Communicatie	274	2125
Overige kosten	114	85
Video(voorschot)	3000	
Beheer:		
Beheerkosten	4301	3801
Opslag trekken-versnipperen	844	
Pacht	1300	1300
werkgroepen:	192	975
Investeringen (o.a afrastering)	1379	4540
Totaal Uitgaven	11.992	13.247
Jaar Resultaat	€ 707	€ 4.884

**Balans
per 31-12-2012**

Activa

Geldvoorraad:

RABO 881   8.065
RABO 178   0

8.065

Debiteuren:

Geen   0

TOTAAL   8.065

Passiva

Resultaat   707

Eigen vermogen: 7.358

Crediteuren:

0

TOTAAL   8.065

**Balans
per 31-12-
2013**

Activa

Geldvoorraad:

RABO 881   18.506
RABO 178   0

**Liquide
middelen**   18.506

Debiteuren: 3.207

TOTAAL   21.713

Passiva

Eigen vermogen: 5.582

Bestemmingsreserve   15.000

Crediteuren: 1.131

TOTAAL   21.713